

Analýza výdajů státního rozpočtu 2024 ve světle předkrizového roku 2019¹

LISTOPAD 2023

PETR JANSKÝ, DANIEL KOLÁŘ

Shrnutí

- Naše analýza srovnává návrh státního rozpočtu na rok 2024 schválený vládou s výsledky státního rozpočtu v roce 2019. Mezidobí tedy zahrnuje dvě zásadní události – koronavirus a agresi Ruska na Ukrajině – s řadou významných ekonomických dopadů. Procentní nárůsty klíčových výdajů státního rozpočtu poměrujeme s nárůstem cenové hladiny o **40,6 %** a nominálního hrubého domácího produktu (HDP) o **33,9 %** za stejné období 2019–2024. Srovnání s inflací je určující pro změnu reálné hodnoty výdajů, srovnání s nárůstem HDP ukazuje změnu podílu výdajů na HDP.
- Ministerstvo financí mezi roky 2019 a 2024 odhaduje nárůst výdajů státního rozpočtu o **43 %**, což výrazně převyšuje nárůst příjmů státního rozpočtu o **28,9 %** i nárůst nominálního HDP, ale jen mírně nárůst spotřebitelských cen. Nárůst příjmů státního rozpočtu znamená pokles jejich podílu na HDP a ještě výraznější pokles jejich reálné hodnoty. Na druhé straně nárůst výdajů státního rozpočtu sice překoná nárůst nominálního HDP, ale jejich reálná hodnota bude v roce 2024 blízko úrovně roku 2019.
- Celkový nárůst výdajů státního rozpočtu (43,0 %) je však tvořen velmi rozdílným vývojem u jednotlivých výdajových položek. Výdaje na regionální školství a sociální dávky včetně rodičovské či nemocenské narostou podobně jako hladina spotřebitelských cen – reálná hodnota výdajů tedy bude v roce 2024 podobná té v roce 2019. Nominálně (tj. i bez zohlednění inflace) klesnou investice ve školství, zemědělství a ministerstva pro místní rozvoj, nebo také dotace některých kulturních aktivit – po zohlednění inflace je pokles jejich reálné hodnoty ještě výraznější. Naopak výdaje na důchody, obranu, státní pojištění a splátky státního dluhu nejenže vzrostou více než HDP, ale i více než cenová hladina. Vzroste tedy jejich podíl na HDP i jejich reálná hodnota.

¹ Tato studie reprezentuje pouze názor autorů, a nikoli oficiální stanovisko Národohospodářského ústavu AV ČR, v. v. i. či Centra pro ekonomický výzkum a doktorské studium UK (CERGE). Autoři, působící na Institutu ekonomických studií, Fakulty sociálních věd UK, děkují za cenné komentáře k dřívější verzi studie Michalu Hlaváčkovi, Jakubu Komárkovi, Danielu Münichovi, Petru Musilovi, Janu Pavlovi, Lucii Sedmihradské. Případné chyby však jdou pouze na vrub autorů. Studie byla vydána i díky podpoře Akademie věd ČR v rámci programu Strategie AV21 Společnost v pohybu.

- Zvýšení plánovaných výdajů státního rozpočtu pro rok 2024 (2 192 mld. Kč) oproti skutečnosti státního rozpočtu roku 2019 (1 533 mld. Kč) o 659 mld. Kč (+43,0 %) lze z téměř 90 % vysvětlit pouze sedmi rozpočtovými výdaji (řazeno podle absolutního nárůstu). Pouze u čtyř z nich se výrazněji zvýší jejich reálná hodnota (modře označené):
 - Důchody (+50 %; +234 mld. Kč)
 - Výdaje ministerstva obrany (+121 %; +83 mld. Kč)
 - Odvody za státní pojištění (+110 %; +79 mld. Kč)
 - Výdaje na regionální školství, zejména na platy učitelů (+41 %; +59 mld. Kč)
 - Sociální dávky včetně mateřské či nemocenské (+43 %; +56 mld. Kč)
 - **Obsluha státního dluhu (+138 %; +55 mld. Kč)**
 - Transfery ministerstva dopravy Státnímu fondu dopravní infrastruktury (+39%; +23 mld. Kč)

Analysis of the 2024 State Budget Expenditure in Light of the 2019 Pre-Crisis Year²

NOVEMBER 2023

PETR JANSKÝ, DANIEL KOLÁŘ

Summary

- Our analysis compares the 2024 state budget proposal approved by the government with 2019 state budget results. The interim period includes two major events with a number of significant economic impacts - the coronavirus and Russia's aggression in Ukraine. We compare the percentage increases in key state budget expenditures with the 40.6% increase in prices and the 33.9% increase in nominal gross domestic product (GDP) over the same period, 2019-2024. Comparison that takes inflation into account is indicative of the change in the real value of spending, while comparison accounting for GDP growth shows the change in the shares of spending in GDP.
- Between 2019 and 2024, the Ministry of Finance estimates a 43% increase in state budget expenditures, which far exceeds the 28.9% increase in state budget revenues and the increase in nominal GDP, but only slightly exceeds the increase in consumer prices. The increase in state budget revenues implies a decline in their share of GDP and an even more significant decline in their real value. On the other hand, the increase in state budget expenditures will exceed the increase in nominal GDP, but its real 2024 value will be close to the 2019 level.
- However, the overall increase in state budget expenditures (43.0%) is comprised of very different developments in individual expenditure items. Spending on regional education and social benefits, including parental and sickness benefits, will increase in line with the consumer price level - the real value of spending in 2024 will therefore be similar to that in 2019. In nominal terms (i.e., even without inflation), investments in education,

² This study represents the authors' own views and not the official position of the Economics Institute of the Czech Academy of Sciences nor the Charles University Center for Economic Research and Graduate Education (CERGE). The authors, who work at the Institute of Economic Studies, Faculty of Social Sciences, Charles University, would like to thank Michal Hlaváček, Jakub Komárek, Daniel Münich, Petr Musil, Jan Pavel, and Lucie Sedmíhradská for their valuable comments on an earlier version of the study. Any errors are the sole responsibility of the authors. The study was published thanks to the support of the Academy of Sciences of the Czech Republic within the framework of the AV21 Strategy Programme Society in Motion.

agriculture, and the Ministry of Regional Development, and subsidies for some cultural activities, will fall. When we take inflation into account, the decrease in their real value is even more pronounced. In contrast, spending on pensions, defense, national insurance, and national debt repayments will rise more than GDP, and more than the price level. Thus, the share of GDP and the real value of these budget items will rise.

- 90% of the CZK 659 billion increase in the planned 2024 state budget of CZK 2 192 billion compared to the actual 2019 state budget of CZK 1 533 billion (+43.0%) can be explained by only seven budget expenditures (in order of absolute increases). Only four will see a significant increase in their real value (blue):
 - Pensions (+50%; +234 billion CZK)
 - Ministry of Defense expenditures (+121%; + CZK 83 billion)
 - Contributions for state insured people (+110%; + CZK 79 billion)
 - Expenditures on regional education, especially teachers' salaries (+41%; + CZK 59 billion)
 - Social benefits, including maternity and sick leave (+43%; + CZK 56 billion)
 - Servicing the national debt (+138%; + CZK 55 billion)
 - Transfers from the Ministry of Transport to the State Fund for Transport Infrastructure (+39%; +23 billion CZK)